УДК 94(477.86)«1930-1935»

Л. Б. Федик

ЕТНОКОНФЕСІЙНІ СТОСУНКИ У СТАНИСЛАВІВСЬКОМУ ВОЄВОДСТВІ ЗА ЗВІТАМИ СТАНІСЛАВСЬКОГО ВОЄВОДСЬКОГО УПРАВЛІННЯ І ПОВІТОВИХ СТАРОСТВ (1930-1935 рр.)

На основі аналізу звітів місцевих органів влади Станиславівського воєводства досліджено етноконфесійні процеси в краї. Встановлено фактори, які визначали особливості відносин всередині та між етноконфесійними спільнотами воєводства. Показано ставлення етноконфесійних груп до національної і релігійної політики Польщі.

Ключові слова: *віросповідання, греко-католицьке духівництво, звіти старост, німці-католики, православні, протестанти, Станиславівське воєводство.*

На основе анализа отчетов местных органов власти Станиславовского воеводства исследовано этноконфессиональные процессы в крае. Установлено факторы, которые определяли особенности отношений внутри и между этноконфессиональными сообществами воеводства. Показано отношение этноконфессиональных групп к национальной и религиозной политике Польши.

Ключевые слова: *вероисповедание, греко-католическое духовенство, отчеты старост, немцы-католики, православные, протестанты, Станиславовское воеводство.*

On basis the analysis of the accounts of local authorities Stanislaviv voivodeship are investigated local ethnic-confessional processes. Are established factors which defined the peculiarities of relations inside and between ethnic-confessional association voivodeship. Is shown the attitude of ethnic-confessional groups to national and religious policy Poland.

Key words: *religion, Greek-catholic clergy, reports of heads of district, Germans is Catholics, orthodox, Protestants, Stanislaviv voivodeship.*

Станиславівське воєводство першої половини 1930-х років відзначалося етнічною, культурною, релігійною гетерогенністю, що створювало своєрідний симбіоз, який був прикладом як мирного співіснування етноконфесійних груп, так і суперечностей всередині них з їх подальшою проекцією на інші сфери суспільного буття, що відображало процеси, притаманні для Галичини цього періоду в цілому. Досліджувана проблематика відзначається багатоаспектністю і дозволяє відтворити складну мозаїку релігійного і національного життя краю (включає у себе взаємини між етноконфесійними групами, державою і християнськими релігійними інституціями), а також прослідкувати її місце в історії Україні та взаємообумовленість із сучасними етноконфесійними процесами.

Взаємозв'язок релігійного життя та міжнаціональних стосунків у Галичині міжвоєнного періоду частково досліджувався у працях українських науковців І. Андрухіва, О. Єгрешія, В. Марчука, В. Перевізія, І. Пилипіва, Н. Стоколос та польських Г. Грицюка, К. Красовського, М. Папєжинська-Турек. Однак вони роблять акцент переважно на різних аспектах діяльності Греко-католицької церкви. Вплив національних чинників на розвиток протестантського руху в Галичині 1919-1939 рр. частково відображено у дослідженнях А. Леди, І. Монолатія, П. Сіреджука. Однак вказані праці не відтворюють цілісну картину етноконфесійного життя Станиславівського воєводства, прикладом чого є недослідженість проблем православ'я у краї періоду, що вивчається.

Мета статті – спираючись на документи місцевих органів влади Польщі, розкрити особливості та тенденції розвитку етноконфесійних відносин у Станиславівському

воєводстві першої половини 30-х років XX ст.

Окреслений період можна охарактеризувати як перехідний в етноконфесійній політиці Польщі – від польської репресивної акції стосовно українців («пацифікації») і відвертої конфронтації до спроб нормалізації польсько-українських стосунків, що поєднувалось із складною внутрішньополітичною і міжнародною ситуацією, яка наклала відбиток на характер етноконфесійних відносин у воєводстві. Ситуація, яка склалася в Галичині у 1930-1935 рр., знайшла відображення у звітах повітових староств та Станіславського воєводського управління. Звіти призначалися для центральних органів влади Польської держави і відзначалися чіткою структурою – містили дев'ять основних розділів, в межах яких проводилася своя диференціація: загальна ситуація, політичне, культурно-освітнє, спортивне, релігійне, господарське життя, диверсії і шпигунство, преса, різне. Кожен із розділів тією чи іншою мірою відображав характер етноконфесійних відносин у воєводстві.

Найбільш інформаційно наповненими у звітах є дані про греко-католицьке віросповідання, що закономірно, оскільки його сповідувала більша частина населення Станиславівського воєводства (за даними перепису 1931 р. при загальній чисельності населення 1 480 285 греко-католики складали 1 079 019) [1, s. 22]. Акцент робився на діяльності греко-католицького духівництва.

Звіти старост дозволяють прослідкувати наявність у греко-католицькій церкві двох течій. Це виявлялось у різних рівнях залучення духівництва до політичного життя краю. Частина духівництва засуджувала політику лояльності стосовно польської держави, яку проводив єпископ Г. Хомишин (критикували його пастирські листи (Кримідів Станиславівського повіту) [5, арк. 8]. Ці священики брали активну участь у політичному житті краю, що проявлялось у практичній громадсько-політичній, рідше партійній діяльності, сприяючи формуванню першочергових завдань українського суспільства, виробленню форм і засобів їх досягнення. Акцент робився головним чином на участі населення у заходах державного значення: переписі 1931 р. (священики звертали увагу населення на правильному поданні мови і національності – української) [19, арк. 33-34], виборах, організації маніфестацій (вимога усунення біло-червоного декорування у церкві [37, арк. 14]). При цьому священики відмовлялися надавати релігійні послуги тим українцям, які під час виборів голосували за польські партії [7, арк. 206зв.,267,273], уникали відправлення богослужінь за польських політичних діячів (Ю. Пілсудського, І. Мосціцького) [10, арк. 156], в той же час відправляючи їх за страченими членами Організації українських націоналістів (ОУН) Д. Данилишином і В. Біласом [24, арк. 135зв.] та голодуючими українцями УСРР [29, арк. 17].

Партійна діяльність греко-католицьких священиків виражалась у підтримці Українського націонал-демократичного об'єднання (УНДО), шляхом входження до його складу та сприяння діяльності, створенні суспільно-релігійних організацій: комітетів Українського католицького союзу [13, арк. 9], проведенні у 1932 р. у Станиславові зібрання Української католицької народної партії [12, арк. 3], протидії діяльності «Сельробу» (Городенківський повіт) [14, арк. 17,19].

Ця група духівництва Станиславівського воєводства також активно працювала з молоддю: протидіяла відвіданню українськими дітьми польських шкіл (погрожували викреслити з метрик) [5, арк. 8], виступила проти рішення Кураторії львівського шкільного округу про те, щоб українські діти перед і після навчання молилися польською [13, арк. 9], перешкоджала участі школярів у польських національних святах (Дня конституції [17, арк. 21], Дня незалежності [21, арк. 19зв.]), намагались очистити обрядовість від римо-католицьких елементів (складання дітьми рук разом під час молитви у школі (Славськ повіт Сколе)) [3, арк. 53зв.].

Друга група греко-католицьких священиків, підтримуючи єпископа Г. Хомишина, намагалася забезпечити українсько-польську співпрацю на релігійному ґрунті. Так спільність позицій виявляє греко- і римо-католицьке духівництво у виступах проти реформи шлюбного права [13, арк. 19]. У ряді місцевостей Рогатинського повіту у відзначенні греко-католицького свята Йордану участь беруть римо-католицькі церковні процесії [5, арк. 26], а у Городенці бого-

служіння до «свята землероба» відправляють спільно греко- і римо-католицькі священики за участі населення обох національностей і представників влади [32, арк. 65]. Під час візитації у травні 1932 р. польським єпископом каплиць і костелів Коломийського повіту, участь в урочистостях бере місцеве українське населення з духівництвом. Однак в окремих місцевостях під впливом агітації ОУН візитацію бойкотовано [17, арк. 62]. У Станиславові у богослужіннях, які проводить єпископ Г. Комишин, регулярно беруть участь представники римо-католицького духівництва і влади [7, арк. 206]. Подібні заходи, як свідчать звіти староств, викликали негативну реакцію як української інтелігенції воєводства, так і радикальних угрупувань (ОУН). Так у Стрийському повіті у 1930 р. місцева інтелігенція під час святкування Йордану здійснила тиск на священика, щоб не запрошував на святкування римо-католицьке духівництво та польських урядовців [3, арк. 28зв.], а у Більшивцях у 1933 р. під час цього ж свята з льодяного хреста були зняті стрічки у польських національних барвах і залишені тільки в українських [22, арк. 166]. У Черниці Жидачівського повіту у 1934 р. на свято Йордану українці змусили припинити роботу місцевого поляка римо-католика [33, арк. 226зв.].

У цей період греко-католицькі свята набувають політичного забарвлення, а також використовуються політичними угрупуваннями для поширення своєї ідеології. Зелені свята стають днем вшанування полеглих українських солдат [5, арк. 34зв.], 1 листопада – річниці утворення ЗУНР. Під час Різдва збираються кошти (коляда) на потреби культурно-освітніх та господарських установ. ОУН використовувала релігійні свята і приміщення церкви для поширення своїх відозв [26, арк. 61], розповсюджувала листівки товариства «Відродження», закликаючи відзначати релігійні свята без алкоголю [38, арк. 15зв.], нагадувала про пам'ятні дати (у 1934 р. 15 річниця Акту злуки) [38, арк. 42], на Великдень висипала символічні могили, встановлювала хрести, відправляла богослужіння за загиблими у польсько-українській війні українськими солдатами [38, арк. 82].

Водночас ОУН, сформулювавши свою позицію стосовно взаємозв'язку нація – держава – релігія і підпорядкувавши останню двом першим [22, арк. 166], блокувала акції, які вважала суперечними національним інтересам українського народу. Найбільш яскраво це виявилось у бойкоті ОУН загальнонаціонального свята «Українська молодь Христові», яке проходило у травні 1933 р. у Львові і було складовою Католицької Акції. В окремих місцевостях внаслідок агітації ОУН (вважало, що свято організоване угодовими, клерикальними колами на чолі з єпископом Г. Хомишином і відтягує молодь від розбудови української держави) кількість бажаючих взяти участь у святі парафіян скоротилась на третину (у Коломийському повіті з 2 500 поїхало 600 чоловік) [26, арк. 12,22,52зв.].

Політична діяльність греко-католицького духівництва з чітко вираженим національним забарвленням викликала невдоволення частини парафіян, що провокувало зміну ними віросповідання (у Бережниці Шляхетській Калуського повіту у 1931 р. 300 осіб перейшло на римо-католицьке віросповідання) [5, арк. 140зв.]. Для того щоб повернути їх у греко-католицизм призначається лояльний до Польської держави священик, який намагається припинити радикальну українізацію церкви в Бережниці Шляхетській [34, арк. 53]. У звітах відзначено також поодинокі випадки переходу поляків у греко-католицизм, що старости пояснювали браком римо-католицьких парафій і в зв'язку з цим відвідання греко-католицьких церков, міжконфесійними шлюбами (Надвірнянський повіт) [31, арк. 30]. Проблема міжконфесійних шлюбів, як некорисних із національного погляду, турбувала і греко-католицьке духівництво, про що свідчить проповідь, виголошена під час богослужіння у січні 1932 р. одним із станиславівських священиків [14, арк. 173]. Питання хрещень, шлюбів (у Тлумацькому повіті) та поховання (в Кончаках Нових Станиславівського повіту) стають причиною конфліктів між греко-католицьким і римо-католицьким священиками [34, арк. 148зв.; 27, арк. 143].

Частина інтелігенції і зокрема керівник Української соціалістично-радикальної партії І. Макух критикували політичну діяльність єпископа Г. Хомишина, Українського католицького союзу та УНДО за те, що свя-

щеники мало дбали про селян [5, арк. 43-44зв.]. Чітко окреслює ставлення до релігії й церкви новоутворений Фронт національної єдності, зазначаючи, що виступає не проти Греко-католицької церкви, а проти політичних стосунків у ній [33, арк. 125зв.]. З свого боку політичні партії лівого спектру (Сельроб-Єдність) проводять антирелігійні акції: під час Різдва у Демичу Снятинського повіту вивішують антирелігійні плакати, руйнують льодяний хрест, виявляють зневагу до релігійної процесії [14, арк. 204].

Політичною діяльністю, як показують звіти, займається і римо-католицьке духівництво. На території Станиславівського воєводства воно виявляє підтримку Безпартійного блоку співпраці з урядом [11, арк. 159-159зв.] та опозиційного Стронництва Народового, у зв'язку з чим виникають суперечності з польською організацією «Стшельц». Це виявляється у намаганні польськими священиками відтягнути молодь з цієї організації у створювані ними Товариства католицької молоді [5, арк. 3зв.,83,137].

Крім політичної діяльності, греко-католицьке духівництво сприяло розвитку господарського життя воєводства, шляхом організації кооперативів [5, арк. 112зв.], їх керівництва [7, арк. 204,241], сприяння вступу до них селян [11, арк. 16], проведення антитютюнової кампанії [24, арк. 82]. Активність у господарському житті воєводства проявляли й українські протестанти (кальвіністи і лютерани), які були членами кооперативів. Лютеранський пастор В. Демчишин під час богослужіння в Чорнолізцях Тлумацького повіту закликав створити товариство «Відродження» [25, арк. 101]. Однак це стає приводом конфліктів, оскільки греко-католицькі священики намагаються усунути протестантів зі складу цих господарських організацій (Чорнолізці Тлумацького повіту) [22, арк. 62].

Під опікою Греко-католицької церкви перебувало ряд культурно-освітніх установ воєводства, що виявлялась у їх матеріальній підтримці (збір «коляди» на потреби «Рідної школи», «Просвіти», коштів на будівництво приміщень для цих організацій [7, арк. 228]). Ці заходи зустрічаються із протидією місцевої влади (Жидачівський повіт), що стає приводом для конфліктів між священиком і населенням з одного боку і владою з іншого [6, арк. 192-192зв.].

Римо-католицькі свята теж використовувалися і польським [7, арк. 282] і німецьким населенням [14, арк. 58] для збору коштів на різні потреби, а римо-католицькі священики входили до складу культурно-освітніх установ (Товариство школи людової) [11, арк. 146], брали участь у відкритті польських господарських організацій [14, арк. 139], хоча і в менших обсягах ніж греко-католицькі.

Джерелом міжконфесійних суперечностей у 1930-1935 рр. стає питання зміни віросповідання, передусім перехід на протестантизм і православ'я.

У розглядуваний період відзначено поширення протестантизму в Богородчанському, Городенківському, Надвірнянському, Тлумацькому повітах. Як свідчать звіти повітових старост основною причиною переходу на євангелізм ставали конфлікти парафіян з греко-католицькими священиками через надмірно високі ціни за релігійні послуги, політична діяльність греко-католицьких священиків [9, арк. 234] (невдоволення пропольською політикою єпископа Г. Хомишина стає причиною закликів закласти протестантську громаду у Грушці Тлумацького повіту [33, арк. 254]), місійна діяльність євангелістських пасторів [3, арк. 20зв.]. Поширенню протестантизму у Станиславівському воєводстві, на думку повітових старост, сприяло і те, що пастори за надання релігійних послуг не брали жодних винагород, а після богослужіння молились з віруючими за Україну і співали пісню «Ще не вмерла Україна» [15, арк. 149]. Водночас протестантів звинувачують у тому, що вони залучають нових віруючих за допомогою грошей (Нижнів Тлумацького повіту) [20, арк. 171]. З метою поширення протестантизму серед українців лютерани починають видавати з січня 1932 р. місячник «Новий світ» під редакцією Т. Ярчука [12, арк. 3зв.].

Мета євангелістського руху серед українців окреслюється друкованим органом націоналістичної течії українського євангелістського кальвіністського руху «Віра і наука» у статті «Хто ми»: духовно об'єднати всіх українців, які не можуть погодитись з католицизмом і православ'ям [22, арк. 201]. Протестанти формують власну політичну платформу. Пастори націоналістичного на-

пряму українського євангелістського кальвіністського руху Л. Бучак і Копчинський [2, с. 70] у проповідях засуджують діяльність Сельробу [37, арк. 76], а у часописі «Віра і наука» (01.04.1934 р.) у статті «Divide et immpera» призначення Апостольським адміністратором Лемківщини священика Нагорянського розцінюють як спробу Риму роз'єднати українські землі [34, арк. 66]. Водночас українські протестанти (переважно лютерани) беруть активну участь у культурно-освітньому житті воєводства, будучи членами «Просвіт», проводячи богослужіння у її приміщеннях (гміна Побережжя Станиславівського повіту) [15, арк. 149], надаючи власні приміщення членам «Просвіти» для проведення вистав у честь Т. Шевченка [9, арк. 13], організовуючи свята до вшанування видатних українських діячів, створюючи аматорські гуртки (Тлумач) [15, арк. 181]. Греко-католицькі священики воліли припинити діяльність «Просвіти» в цих місцевостях, ніж дозволити участь у них протестантів (Пістинь повіт Калуш) [38, арк. 133зв.].

Західноукраїнські лютерани на чолі з Т. Ярчуком, будучи організаційно підпорядкованими німецькому Союзу церков аугсбурзького і гельветського віросповідання, співпрацювали з німецькими протестантами. Це проявлялося в участі у спільних заходах (свято Біблії), відвіданні німецькими пасторами українських євангелістських гмін в Станиславівському повіті [22, арк. 174зв], посвяті українських євангелістських каплиць, будинків молитви, виголошенні німецькими пасторами промов українською [32, арк. 73]. В той же час у середовищі українських кальвіністів прослідковується нарощення суперечностей, виявом чого стала критика пастором П. Кратом діяльності пастора цієї ж течії В. Федіва як такої, що не відповідає засадам євангелістсько-реформованої церкви [11, арк. 31]. У 1933 р. В. Федів був переведений зі Станиславівського воєводства у Тернопіль. Його замінив пастор В. Демчишин, який оцінюється коломийським старостою, на відміну від В. Федіва, як політично незаангажований, лояльний, що проявлялося у зміні політичного курсу редагованого ним часопису «Віра і наука» [30, арк. 151].

Крім кальвіністів і лютеран найчастіше у звітах старост згадується про Дослідників Святого Письма, адвентистів, євангелічних християн. Як свідчать звіти, найбільшу активність виявляють Дослідники Святого Письма. При цьому фіксується їх кількість на зібраннях, імена пасторів [3, арк. 27]. Діяльність Дослідників Святого Письма зводилася до поширення спеціалізованої літератури, залучення і хрещення нових симпатиків. При цьому вони виявляли лояльність до Польської держави, не займалися політичною діяльністю, молилися та поширювали свою літературу і українською і польською мовами [3, арк. 90]. Це розглядалося греко-католицьким духівництвом як шкідливе з національної точки зору, оскільки сприяло денаціоналізації українського населення.

Поширення протестантизму турбувало греко-католицьке духівництво і викликало потребу вироблення офіційної позиції стосовно нього, яка з самого початку була однозначно негативною. Основними формами протидії були: організація конференцій, з'їздів греко-католицьких священиків для вироблення спільних методів боротьби [37, арк. 29зв.], проведення місій [4, арк. 126], зниження оплат за надання релігійних послуг [7, арк. 207]. Досить частими є випадки, коли священики сприяли ескалації конфлікту між своїми парафіянами та євангелістами, що зазвичай було пов'язано зі спробами поховання протестантів на греко-католицьких цвинтарях, обрядом хрещення новонавернених [5, арк. 141]. Дозвіл старости у Дашаві Стрийського повіту поховати баптиста на греко-католицькому цвинтарі, розцінюється як сприяння державною владою «сектантству», утиску греко-католицизму, порушення конкордату 1925 р. [18, арк. 134]. Про сприяння місцевою владою поширенню протестантизму серед українського населення засвідчує факт використання у Ганусівцях Станиславівського повіту баптистами для проповідей будинку воєводи [11, арк. 79].

У боротьбу з протестантизмом включаються політичні організації і періодичні видання. Так, створений у 1933 р. з ініціативи УНДО часопис «Батьківщина», декларує однією з своїх цілей – боротьбу з сектантством і будь-якими антирелігійним проявами [22, арк. 107-107зв.]. У статті «Коломийські

євангелісти і польське дерево» (квітень 1933 р.) автор цієї газети намагається показати взаємозв'язок українських кальвіністів на чолі з М. Жураківським з польськими, на підтвердження чого наводить факт відвідання польським пастором з Варшави української євангелістської гміни в Воскресінцях [26, арк. 163]. Члени УСРП з Підгаєць Тлумацького повіту організовують зібрання, на яких намагаються вплинути на українців, щоб не переходили на євангелізм [3, арк. 29зв.]. Подібні заходи відзначались результативністю, оскільки проходив процес повернення протестантів у греко-католицизм [3, арк. 34зв.].

У 1930-1935 рр. у Галицькому, Коломийському, Косівському, Турківському повітах набуває поширення православ'я (у 1930 р. у Яблонці Вижній Турківського повіту на православ'я перейшло 300 осіб), що було пов'язано з діяльністю старорусинів*. Причинами переходу на православ'я стають: націоналістична діяльність українських священиків, цілеспрямована агітація старорусинів та політичної партії Руська селянська організація (Коломийський повіт) [32, арк. 64], надмірні побори за надання релігійних послуг греко-католицькими священиками (Брустури повіт Косів) [3, арк. 13,18зв.]. Саме з ініціативи старорусинів у згадані місцевості запрошуються православні священики [37, арк. 29зв.], які сприяють активізації політичного життя серед них [32, арк. 29; 34, арк. 61]. Загалом православні старорусини виявляли лояльність до держави (до цього їх закликали православні священики), що виявлялося у відправленні богослужінь за польських високопосадовців (міністра Б. Пєрацького у 1934 р.), запрошенні на них представників місцевої влади [32, арк. 36; 36, арк. 63].

Формами протидії греко-католицькими священиками поширенню православ'я були проповіді у церкві, тиск на дітей православних у школі під час уроків релігії [32, арк. 140-140зв.]. З поширенням православ'я намагалися боротись й українські урядовці, які в Яблонці Вижній (повіт Турка) закликали людей не давати коштів під час коляди на закінчення будівництва православної каплиці [7, арк. 281зв.]. У цій же гміні на адресу православного священика надходять погрози [9, арк. 153зв.], що змушує його покинути цю місцевість [11, арк. 24зв.]. У Старуні Надвірнянського повіту виникає конфлікт на політичному ґрунті між священиками – членом УНДО і старорусином [16, арк. 76]. Канонічна візитація до Галича у червні 1934 р. львівського греко-католицького єпископа Н. Будки наштовхується на опір місцевих старорусинів, які бойкотують її. Конфлікт врегульовується після втручання старости [35, арк. 134зв.]. Таким чином поширення православ'я серед українців стає джерелом міжконфесійних суперечностей, оскільки розгорталося на базі старорусинського руху, чим послаблювало український національний рух.

Німецьке населення Станиславівського воєводства належало до двох конфесій: римо-католицької і протестантської. Релігійне життя німецьких протестантів зводилося до проведення богослужінь і святкувань, які мали суто релігійний характер: річниці заснування євангелістських гмін та євангелістських доброчинних закладів у Станиславові, свята Реформації (1 листопада 1931 р. – 400-ліття) [5, арк. 117,164зв.]. Обов'язковим елементом цих святкувань було урочисте богослужіння, яке проводилось і німецькою і польською мовами й використовувалися для збору коштів на потреби згаданих закладів [7, арк. 350]. Однак старости відзначають фінансову підтримку німецьких протестантів з-за кордону (стрийський староста доносить, що німці на будівництво євангелістського дому отримують кошти з Відня і Берліна за посередництвом місцевого пароха [8, арк. 160]). Крім цього німецькі євангелістські пастори проводять вечори народних пісень [23, арк. 78]. Водночас у 1930-1935 рр. стає виразнішою польська асиміляційна політика стосовно національних меншин Галичини, яка супроводжується загостренням міжнаціональних стосунків. Зокрема відзначається наступ державної влади на німецьких протестантів. Свідченням чого стало протестаційне віче загалом лояльних щодо держави німців Станиславівського воєводства проти статей проурядової «Gazety Porannej», у якій здійснюються напади на галицьких німців і суперінтенданта

* Ідейна течія, яка наріжним каменем своєї ідеології визнавала історичну, культурну і духовну єдність галицьких русинів із народами єдиного східнослов'янського простору.

Союзу церков аугсбурзького і гельветського віросповідання Т. Цеклера [33, арк. 190зв.].

Політично-громадську активність виявляють німецькі католики, у середовищі яких на початку 1930-х років визначається дві групи, які вирізняються ставленням до Польської держави. Перша група «лояльних німців» очолюється священиком Гарбічем; друга – «націоналістична» – директором приватної німецької гімназії і головою Союзу німецьких католиків (СНК) Якубом Рейнпольдом. Першопричиною суперечностей стає прагнення німецьких націоналістів на чолі з Якубом Рейнпольдом усунути з посади у Маріївці Коломийського повіту польського священика Гарбіча, який виховував німецьку молодь у дусі лояльності до польської держави [27, арк. 31]. Зрештою це призводить до усунення з посади Гарбіча і призначення священика Вітковського, що сприяло покращенню відносин всередині німецької етноконфесійної спільноти [28, арк. 159]. Між групами розгортається боротьба за впливи у німецьких товариствах, церковному комітеті [38, арк. 78-78зв.], що в подальшому загострювало релігійну ситуацію у німецькому середовищі та перешкоджало його консолідації.

Отже, конфігурацію етноконфесійних відносин краю визначала етнополітика польської адміністрації Станиславівського воєводства та ставлення до неї етноконфесійних спільнот. Найбільшу активність у розглядуваний період виявляла Греко-католицька церква як репрезентант найчисельнішого віросповідання Станиславівського воєводства і корінного етносу. Продовжується тенденція політизації діяльності греко-католицького духівництва, що сприяло політичній мобілізації українського населення. Поширення на початку 1930-х років православ'я і протестантизму стає причиною посилення міжконфесійних суперечностей у краї. На відміну від православ'я протестантизм намагається влитися в український національний рух воєводства, сприяючи розвитку культурного та господарського життя і розширенню міжнаціональної співпраці, передусім українсько-німецької. Німецькі протестанти зосереджувалися на релігійному та національно-культурному житті, взаємодіючи на цьому підґрунті з українцями. Натомість німці-католики, намагаючись зберегти власну національну ідентичність, розгортають активну національно-політичну діяльність, що зрештою стає причиною суперечностей всередині цієї етно-конфесійної спільноти.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Statystyka Polski. Seria C., Zeszyt 65. Drugi powszechny spis ludności z dnia 9. XII. 1931 r. Mieszkania i gospodarstwa domowe. Ludność. Stosunki zawodowe. Województwo Stanislawskie. – Warszawa : Nakładem głownego urzędu statystycznego, 1938. – 333 s.
2. Леда А. Я. Протестантські течії в релігійному житті українців Галичини в міжвоєнний період (1919-1939 рр.): дис…канд. іст. наук : 07.00.01 / Леда Андрій Ярославович. – Львів, 2006. – 208 с.
3. Державний архів Івано-Франківської області (ДАІФО), ф. 2, оп. 1, спр. 743. – 191 арк.
4. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 744. – 170 арк.
5. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 779. – 217 арк.
6. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 783. – 191 арк.
7. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 784. – 449 арк.
8. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 785. – 335 арк.
9. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 786. – 364 арк.
10. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 787. – 333 арк.
11. ДАІФО, ф. 2., оп. 1, спр. 788. – 368 арк.
12. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 829. – 51 арк.
13. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 830. – 38 арк.
14. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 841. – 238 арк.
15. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 843. – 190 арк.
16. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 844. – 194 арк.
17. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 845. – 219 арк.
18. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 846. – 211 арк.
19. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 847. – 184 арк.
20. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 850. – 216 арк.
21. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 851. – 223 арк.

22. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 949. – 226 арк.
23. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 950. – 132 арк.
24. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 953. – 220 арк.
25. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 954. – 282 арк.
26. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 956. – 234 арк.
27. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 958. – 171 арк.
28. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 961. – 171 арк.
29. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 962. – 116 арк.
30. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 963. – 263 арк.
31. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 977. – 154 арк.
32. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 1031. – 166 арк.
33. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 1042. – 280 арк.
34. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 1045. – 168 арк.
35. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 1047. – 168 арк.
36. ДАІФО, ф. 2, оп. 1, спр. 1049. – 150 арк.
37. ДАІФО, ф. 226, оп. 1, спр. 40. – 96 арк.
38. ДАІФО, ф. 226, оп. 1, спр. 261. – 159 арк.

РЕЦЕНЗЕНТИ: *д.і.н., професор* ***Я. В. Верменич****, д.і.н., професор* ***П. М. Тригуб***

© Л. Б. Федик, 2011 *Стаття надійшла до редколегії 12.11.2011*